

# UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa  
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.  
Vse leto velja . . . 10.— K  
pol leta . . . 5.— "  
četrt leta . . . 2.50 "  
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 16 h  
dvakrat . . . 14 "  
trikrat . . . 12 "  
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.  
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa  
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

**Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 20. aprila 1917.**

## Tvoj je vstajenja dan!

La revanche est en marche!  
(Povračilo je na pohodu!)

I.

Bavarski minister notranjih zadev, pl. Brettreich je dejal dne 27. pret. mes. v zbornici državnih svetovalcev: »Drama svetovne vojne je dosegla svoj vrhunec!« — Tudi v avstrijskih nemških listih smo brali te dni podobna zagotovila. Graška »Tagespost« je n. pr. pisala, da je privrela vojna sila do viška in pojde odslej hitro navzdol do zmagovitega konca. Na centralni vladi, pravi imenovani list, se že bavijo z raznimi vprašanji, ki jih je treba rešiti ob koncu vojne. Tako delajo v vojnem ministertvu že na demobilizacijskih načrtih. — Ker cenzura dopušča objavljanje takih vesti, sklepamo iz tega, da temeljijo na resnici. Pa tudi vsa znamenja kažejo, da se bliža zaželeni dan, ko padejo meči v nožnice, in se po vsej okrvavljeni zemlji razlije radostni klic: Mir!

III.

Tudi naš slovenski narod je deležen usode vseh, ki so zapleteni v to bojno vihar. Ni slovenske hiše in ni slovenske rodovine, pa tudi ne slovenske šole, da bi ob njo ne udarili razbesneli valovi bojnih grozot. Naš trobojni prapor je zavil v črno tenčico. Vsako slovensko srce čuti bolečino, kakor bi ga stiskala železna pest. Na stotine naših najboljših, najlepših sinov je padlo; še na njih grobove ne moremo, tako daleč so od nas! Kaj so napravili iz naše solnčne Goriške! Te prelepe deželice, vse v rožah in sadju, ni več. Vsa je razkopana, razrita in opustošena: na cvetočo leho našega slovenskega vrta je padla strahovita noč razdejanja in uničenja! Bela golobica, blesketajoča se v solnčnih pramenih — naša ljuba Gorica — leži tam razmetana in posuta, kakor bi ognjeno morje zapluskalo preko nje! Peklu so odletela vrata — vsulo se je ven vse zlo, ki je kakor vesolni potop planilo na delo rok in uma, marljivosti in vztrajnosti in je vse uničilo — vse!...

IV.

Samo dveh ne! Ljubezni do te zemlje ni uničil nihče, in nihče ni uničil zvestobe,

ki to ljubezen goji in ki jo bo kot dediščino našega trpljenja presajala od roda do roda vse do konca dni! Nihče ni uničil obeh — ljubezni in zvestobe — ki jo je svojemu narodu dala njegova šola: skromna nosilka in pospeševalka kulture je vsem živim srcem darovala knežji dar, ki ga ne poodči nobeno svetno blago in ga ne odkupi nobena materialna sila!

VI.

Razen kruha pa smo lačni tudi moralnih pravic. Tučtam smo smeli o tem kaj malega povedati v svojem glasilu. O večjem delu govore bele lise. Kadar bodo govorile te z vsakomur umljivo besedo, se bo zdelo svetu neverjetno, kako daleč lahko sezata strast in sovraštvo, ko bi se vsaj v tem groze polnem času morala umakniti pravičnosti in objektivnosti, ako se že ne moreta — bratoljubju!

VII.

Nihče se ne drzne danes trditi, da ni slovensko napredno učiteljstvo v teh treh letih, ko v bolečinah ječi človeški rod, storilo vsega, kar je hotela domovina ime-

ti od njega. Doma in na bojiščih sta bili vsako naloženo delo in vsaka prevzeta naloga opravljena točno, naglo in uspešno. Ustvarili smo dejanja, ki lahko kažemo nanje in ki se z enakimi ne morejo ponasati drugi stanovi, čeprav žive v ugodnejših razmerah, nego so pa naše. — Čas pride šele po vojni, ko nam bo mogoče na temelju statistike pokazati na vse delo, ki je bilo od nas opravljeno v splošno korist. Naša socialna zavest je tako globoka, da bi ne bilo treba nobenega uradnega ukaza, pa bi storili, kar smo dolžni storiti bližniku in domovini! Ko bi le del tega obrnilo učiteljstvo sebi v prid, bi ne bilo danes toliko klicanja po kruhu. Sebičnosti nam tudi sedaj ne more nihče očitati!

VIII.

Ko bo vojna končana, se bomo šele prav zavedli, kaj je vse strašnega storila. Sedaj nam je po priliki tako, kakor je o nemu, ki ob vehementnem udarcu izgubi zavest, pa začuti bolečine šele pozneje. Sedaj nam udarja ob čustva in živce splošna sila, posameznosti se pokažejo z jasnimi lici pozneje. A če je splošnost strašna, tudi nje sestavni deli ne bodo drugačni. Pa tudi celoto bo videti v groznejših oblikah, ker bomo na posameznih delih поблиže spoznavali in spoznali posledice ognja in meča. Ko pride to spoznanje, bo moralo biti konec vzdihom in solzam! Takrat bo treba poprijeti za delo! Če je rokam obup izpil moči, se bodo morale za novo voljo okrepiti, razkleniti in poprijeti za delo! Kamorkoli seže roka — tam bo dela dovolj, za deset drugih! Torej podesetorimo svojo tvorno silo, zakaj po žetvi smrti pride setev življenja!

IX.

Bōdimo narodu, ki zavлада v novi moči, veličini in slavi na razvalinah svojih domov in na grobovih svojih očetov in bratov, vodniki in dobrotniki, da, narodu

## LISTEK

### Odgovor odgovoru.

V 6. šte. U. T. si je privoščil Rudi Gasperin vehementen napad na mene. Povod temu je bila kritika, ki sem jo priobčil o prvi zbirki slovenskih umetniških razglednic. Oblika tega napada je taka, da zahteva energične obrambe.

V omenjeni kritiki nisem nikjer govoril o umetniški vrednosti dotičnih originalov. To že zato ne, ker o tem na podlagi tako majhnih reprodukcij ni mogoče govoriti in pa ker take kritike prav rad prepuščam bolj »poklicanemu«, pa naj se piše dotični »poklicanec« Rudi Gasperin ali kako drugače. V tisti kritiki sem hotel le izreči sodbo z ozirom na motive in njih primernost za na pot med ljudstvo, bodisi s stališča kako je motiv realiziran, ali pa kaj predstavlja. Več ali manj podobno sodbo je izrekla velika večina onih, ki po Rudi Gasperinovem mnenju niso poklicani, da bi sodili. Jaz sem pa mnenja, da o blagu, ki je na prodaj, lahko izrečem hvalo ali grajo. Da sem v svoji kritiki kolikortoliko pogodil misli drugih, v tem me potrjujejo številni dopisi tovarišic in tovarišev, ki so čitali kritiko, pa tudi polemika v »Narodu«, kjer je bilo med drugim citati, da nekateri iz-

med dotičnih originalov sploh niso bili namenjeni za reprodukcijo. Tudi nisem nikjer trdil, da reprodukcije tehnično niso uspele, pač pa bi trdil ravno nasprotno. Odločno zavračam tudi namigavanje, da bi bil hotel koga osebno žaliti. To prepuščam rajši Rudi Gasperinu. V teh vprašanjih sva si torej na jasnem.

Samemu sebi in svojemu stanu sem pa dolžan, da zavrnem natolcevanja, ki jih Rudi Gasperin pavšalno gromadi name. Trditev, da nisem še nikoli videl originalov slovenskih umetnikov, in da nisem bil še nikoli na kakšni večji razstavi slik, je absurdna. V koliko sem imel priliko proučevati umetnost na originalih, naj sklepa Rudi Gasperin iz sledečih podatkov:

Prva velika razstava slik, ki sem jo videl skoraj pred dvajsetimi leti v Zagrebu, mi je pokazala veliko večino originalnih del velikega Vereščagina. Utiš, ki so ga napravili name ti umotvoril, posebno realistične slike o Napoleonovem pohodu na Rusko, so mi neizbrisno v duši. Pozneje sem si ogledal skoraj vsako razstavo hrvatskih umetnikov v umetniškem domu. Da sem bil često v Strossmayerjevi galeriji, je umljivo, saj imam do Zagreba komaj uro vožnje. Leta 1905. sem potoval z družbo ogrskih profesorjev in dijakov v Rim. V teku osmih dni smo si ogledali vse važnejše umetniške zbirke. Da sem imel priliko več ur prebiti v vatikanski zbirki antiknih kipov, v pinakoteki in

v biblioteki, da sem lahko večkrat zapored občudoval nesmrtnne freske Michelangelove v sikstinski kapeli, pa Raffaelove lodže in stance, že zato sem usodi nad vse hvaležen. Tisto leto sem potoval z društvom »Wiener Lehrerhausverein« v Orient. V več kot enomesečni pomorski vožnji in potovanju smo si ogledali mnogo krajev. Imenujem le: Krf, Iteja, Patras, Delfi, Olimpija, Atene, Elevzija, Solun, Carigrad, Smirna, Efer, Santorin, Kreta in dalmatinska mesta. Da sem se vsepovsodi v prvi vrsti zanimal za umetnost, mi Rudi Gasperin lahko verjame. Leta 1906. sem bil v slikarskem kurzu na Bavarskem. Bili smo v Burghausnu, Wasserburgu in v Monakovem. Dosti prilike je bilo, da sem si ogledal monakovske umetniške zbirke po večkrat in da sem imel pri tem na strani umetniško izobražene ljudi, ki bi morebiti prekosili s svojim znanjem celo Rudi Gasperina. Prav takrat sem imel priliko videti popolno razstavo del slavnega »kiparja in slikarja trpečih mas« Konstantina Meunierja. V teh in sledečih letih sem bil tudi večkrat na Dunaju, kjer nisem nikoli zamudil, da bi ne prebil nekaj ur v dvorni galeriji. Videl sem že tudi razstave v Künstlerhausu. Tudi Prago in nje zbirke poznam nekoliko in celo v Ljubljani sem že bil na umetniških razstavah. V drugem oziru sem storil kolikor sem mogel, da se izpopolnim. O tem priča moja knjižnica, zbirka reprodukcij, pa — težko plačani računi. S kakšnim uspehom

že dvajset let poučujem risanje, o tem naj sodijo tisti, ki so v to »poklicani«, da govorim z Rudi Gasperinom. Naj bo prepričan, da sem povedal vse to le v obrambo in ne iz samohvale ali drugih nagibov. Lahko tudi misli, da mi vse ni nič koristilo, in da sem še vedno tak, kakršnega so me izpustili s Telebanovega.

Odločno zavračam tudi trditve, da sem zloben in moralno pokvarjen. Sodbe o tem ne pripušчам nikomur, ki me osebno ne pozna, pa če je stokrat Rudi Gasperin.

Za lekcijo o Tintoretu, Tizianu in Leonardu, pa o barvah in finesah, sem svojemu kritiku strašno hvaležen. Uvrstil jih bom med druge nauke, ki sem jih načrpal iz knjig in iz življenja. Pozabil jih že raditega ne bom, ker so mi bili servirani s tako rafinirano fineso. Tisto o humorju in o Boltatuvem Pepetu me prav nič ne boli. Da ga Rudi Gasperin tako dobro pozna — hm! Jaz priznavam, da mi ni posebnega znan. Sicer so pa zdaj taki časi, da tudi humor peša. Dokaz temu je Rudi Gasperin z »bahjeverno tetko, ki ima kurje oči« in ki jo je omenil v svoji kritiki.

Vobče prosim Rudi Gasperina, naj se me loti takrat, kadar se bom lotil jaz njega. Če pa misli, da temu ni tako, naj govori kadar, o komur in o čemur hoče. Ugovarjal mu ne bom. Le z žalitvami naj bo nekoliko manj radodaren.

Torej pozdravlja Rudi Gasperina

Dragotin Humek.

narodni učitelji! Skozi naša srca so šle vse bolečine narodove, saj smo se tudi mi, njegovi učitelji, borili za njegovo bodočnost in delali zanj doma, ko smo bili sami pozabljeni in zapuščeni od vsega sveta, sami pomoči najbolj potrebni! A svojo korist smo potiskali v ozadje, ker je velikost splošne groze zatrla v nas vsak pojav individualnega egoizma; zato smo mislili nase v zadnji vrsti in le toliko, kolikor se ni temu upirala dostojnost humanitete in briga do lastnih rodov. Na škodo drugih nismo nikoli hoteli okoristiti sebe — najmanj sedaj, ko sta samopašnost in koristolovstvo najgrši pegi na človekovem značaju!

X.

Izrujmo iz slovenske njive vsak pleve! Nič in nihče ne sme dušiti rasti semenu, ki ga poštene roke vržejo v svojo zemljo! Hočemo pod svojim nebom in na svojih tleh svobodne, bujnosti, ki svojedobno rodu za rododonašaj plemenitega sadu! Beseda o značaju postane meso in mogočno vzgojno sredstvo, če bo na nas in v nas oblikovan značaj nepodkupnosti, delaljubnosti, resnice, dobrote in lepote — sploh tiste plemenitosti, ki stavlja korist in čast naroda na prvo mesto! V slovenskem gozdu, pošumeva-jočemu od radostnih naših pesmi, ne sme biti grabljivih volkov, potuljenih v ovčje kože! Na straži stojimo slovenski učitelji, po duši in telesu čisti! Kapital narodnega imetja je v narodu naložen. Pogledi v duše so pa odprti nam! Dvignimo dragocenosti na zlato sonce, da se zablika in zadoni od obzorja do obzorja ime vsakerega naših: Slovenec! —

XI.

Naš ideal mora biti avtonomija naroda in v tem narodu avtonomija šolstva v okvirju državnih mej! Glede na ta ideal nam stoje ob strani tudi drugi avstrijski narodi. Hočemo razvoja in pospeševanja svoje kulture v okvirju zakonov, veljavnih za vse državljane! Sami sebe poznamo najbolj, zato bomo dobili sredstva in pota, da se uveljavimo na vsakem polju! Svoj kruh naj režemo sami sebi! Svoje moči naj sami razvijamo! Doselej se ni zgodilo samo enkrat, da je hipoma stopilo sto zaprek na pot, ko se je samo ena tuja roka ponudila v pomoč: Kamen namesto kruha! Ničesar nečemo v škodo drugih, hočemo le tiste svobode, ki nam omogoči tekmovalno s kulturnimi narodi na vsakem kulturnem polju! Vštric hočemo, ne pod! Enakopravnost hočemo biti, ne odvisni! Svobodni kakor vsi drugi! Srečni v zavesti produktivne narodne samobitnosti!

## Vojna.

### NAŠ CESAR IN CESARICA V NEMŠKEM GLAVNEM STANU.

V ponedeljek popoldne ob 2. uri sta se odpeljala naš cesar in cesarica z dvornim vlakom iz Laksenbura v nemški glavni stan, kjer se snideta z nemškimi cesarjem in cesarico. Cesarsko dvojico spremlja tudi zunanji minister grof Czernin. Ondi se nahaja sedaj tudi nemški državni kancler. Gotovo se bodo vršili tu silno važni politički razgovori.

### AMERIKA SE ŠE NI ODLOČILA ZA VOJNO.

Wilsonova poslanica kongresu, kjer naj bi se izrekla zadnja beseda; ali vojna ali mir, je odložena. Listi sicer poročajo, da bo za Wilsonovo poslanico glasovala v kongresu velika večina, a manjšina bo zavlačevala sklepanje.

### KITAJSKA IN NEMČIJA.

Nemški poslanik je zapustil s svojim osobjem Peking in se odpeljal v San Francisco. Napoved vojne pričakujejo vsak čas.

### Z RAZNIH BOJIŠČ.

Angleži so doživeli na sinajski fronti blizu obali anatolskega morja pri mestu Gaza, ki leži 80 km jugovzhodno od Jeruzalema, občuten poraz. Na zahodni fronti se Nemci polagoma še vedno umikajo po načrtu in razdirajo za seboj vse naprave, ki bi imele biti sovražniku v korist. Z drugih bojišč ni posebnih poročil.

### NOVI ČRNOVOJNIŠKI VPOKLICI.

Črnovojniki letnikov 1872. do 1891., ki so bili pri zadnjih prebiranjih potrjeni, so klicani pod orožje. Letniki 1891. do 1878. morajo odriniti pod zastave dne 16. aprila 1917, letniki 1877. do 1872. pa dne 2. maja 1917. Za one, ki vstopijo prostovoljno v armado ali mornarico, veljajo isti vpoklicni termini.

### 3352 BOGOSLOVCEV POD OROŽJEM.

V Nemčiji so poklicali 3352 bogoslovcev pod orožje. Duhovna semenišča so jako izpraznjena.

### CENTRALNE DRŽAVE ZA MIR.

V nemškem državnem zboru je nemški državni kancler Bethmann-Hollweg pozdravljaj padec carjevega absolutizma ter izjavil, da želi nemški narod skleniti s prerogeno Rusijo časten mir. Nemški državni tajnik Zimmermann je čestital ru-

skemu narodu k osvoboditvi izpod trde avtokracije. Nič ne dvomimo, da je v soglasju z nemškimi državniki imel naš zunanji minister grof Czernin pogovor z urednikom dunajskega Fremdenblatta o političnem položaju, ki je stališče centralnih držav še bolj natanko orisal. V tem pogovoru je povdarjal avstrijski minister za zunanje zadeve, da so centralne države tako močne, da je njih gospodarski položaj tako ugoden, ter da so tako gotove zmage, da so pripravljene vsak dan skleniti mir. Rekel je, da naj ta mir ne bo posledica narekovanja zmagovalcev poraženim sovražnikom, temveč dogovor na podlagi dejstva, da je nastopilo sedaj nekako ravnovesje vojnega položaja. Centralne države imajo zasedene obsežne sovražnikove pokrajine, sovražniki pa naša obsežna ozemlja. Naša podmorska vojna stoji nasproti sovražni blokadi. Slednjič nasvetuje minister, da naj se skliče skupna mirovna konferenca, četudi ne prenehajo med posvetovanjem sovražnosti na bojiščih. Besede grofa Czernina so namenjene v prvi vrsti ruskemu narodu, ki se je osvobodil carizma; vodilni možje na Ruskem pa naj osvobode sedaj še svoj narod vojnih grozot in mu podelo blaginje miru. Centralne države nudijo ruskemu narodu mir na podlagi častne poravnave med narodi centralnih držav in prerogeno Rusijo, katere dobre prijateljice in sosedje želijo postati Avstrija in Nemčija kakor tudi njuni zaveznici.

O teh pomembnih izjavah nemških in avstrijskih vodilnih krogov izražajo listi svoja mnenja. Berlinski Lokalanzeiger piše: Pomembne izjave, ki so bile tako v Nemčiji kakor v Avstro-Ogrski izrečene o našem stališču do notranjih dogodkov na Ruskem, bodo ruskemu narodu, ki je v svojih širokih slojih popolnoma mirnega mišljenja, dokaz, da so narodi četrtozvezke odkrito istega mirnega mišljenja. Domnevati je, da bi ne bil grof Czernin izrekel misli o konferenci vojskujočih se držav ob istočasnem nadaljevanju vojne, če bi se ne bil avstro-ogrski minister prej pridobil gotovosti, da soglašajo s tem predlogom drugi zavezniki. Vsekako je ta predlog tak, da vnovič posvedočuje odkrito voljo naših narodov za mir. To soglasje med Berlinom in Dunajem vlada tudi med vodilnimi krogi v Sofiji in v Carigradu in bo podprto v kratkem z obiskom visoko stoječe osebnosti iz donavske monarhije na Nemškem. Čim krepkeje in trdnje stojimo na vseh frontah, toliko bolj moremo s povzdignjeno glavo ponuditi sovražniku mir, ki bi bil za vse dele vreden velikanskih žrtev, doprišenih v tej vojni. Če bi sovražniki tudi te prilike ne hoteli porabiti, da bi dali narodom Evrope mir, store to na svojo odgovornost. Pripravljeni smo, vzdržati tudi nadalje. Tudi v tem oziru vlada v četrtozvezki le eno mnenje. Omenjeni sestanek, ki se zgodi te dni, bo to naziranje z največjo določenostjo podčrtal.

Konservativna Kreuzzeitung neče izreči mnenja, ali je primerno delati za skupno mirovno konferenco, ali bi ne bilo bolje pogajati se z vsakim nasprotnikom posebe. Socialdemokratski list »Vorwärts« povdarja, da so centralne države zopet na delu, da bi s poštenim in trajnim mirom naredile konec svetovni vojni. Ruski socialdemokratski list »Denk«, raz-

pravljajoč o govoru nemškega državnega kanclerja, pravi: Nova Rusija ne more akceptirati nikakega poniževalnega miru. Skleniti hoče mir na podlagi »status quo«.

### PRODAJNI DAN V KORIST RDEČEGA KRIŽA.

Notranje ministrstvo je dovolilo avstrijskemu društvu Rdečega križa, da priredi v soboto, dne 2. junija 1917. po vsej Avstriji prodajni dan Rdečega križa, katerega skupiček gre v korist glavnega društva in deželnih društev. Potom gre, mije v in zadrug se obrne Rdeči križ priznani patrijotično pripravljenost avstrijskih trgovcev s prošnjo, da odstopijo poljuben odstotek brutto-prejemkov onega dne Rdečemu križu, oziroma oskrbi naših ranjenih ali na bojišču obolelih vojakov. Kontrola se ne bo vršila. Za posebno živahno udeležbo odpošlje Rdeči križ posameznim trgovcem umetniško opremljeno zahvalno diplomu. V smislu oblastnega dovoljenja bodo trgovci, podjetniki itd. izrecno naprošeni, da na prodajni dan Rdečega križa na nikak način ne zvišajo cen.

### DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO- POMOŽNE SVRHE.

Zbirke ljudskošolskega učiteljstva v Slovenjgorskem okraju: 1. za »Rdeči križ«, 185.70 K; 2. zbirka tedna »Rdečega križa«, 810.30 K; 3. doneski novih udov »Rdečega križa« 580 K; 4. za podmorski čoln 62.94 K; 5. za vdove in sirote padlih vojakov, 114.87 K; 6. za vojaške dneve, 610.92 K; učiteljstvo okol. šole Slov. Gradec je darovalo dosedaj za »Rdeči križ«, 233.50 K; zbirke ljudskošolskega učiteljstva v Mariborskem okraju: 1. zbirka za »Rdeči križ«, 132.17 K; 2. zbirka tedna »Rdečega križa«, 758.94 K; 3. doneski novih udov »Rdečega križa«, 56 K; 4. za vdove in sirote padlih vojakov, 164.42 K; 5. za vojaške dneve 1010.17 K; zbirke ljudskošolskega učiteljstva v Šoštanskem okraju: 1. zbirka za »Rdeči križ«, 43.98 K; 2. zbirka tedna »Rdečega križa«, 578.22 K; 3. za vdove in sirote padlih vojakov, 206.31 K; 4. za vojaške dneve, 526.28 K — v teh treh šolskih okrajih je med učiteljstvom 30 učiteljev oz. učiteljic, ki so udje »Rdečega križa« in plačujejo po 4 K letnega prispevka; Jakob Furlan, mestni učitelj v Ljubljani, 20 K; prireditelj otroškega vrta v Sv. Križu pri Trstu, 486 K; Al. From, učitelj pri Sv. Lenartu v Slov. gor., 2 K; Jos. Mavrič, nadučitelj pri Sv. Trojici v Slov. gor., 2 K; Jakob Kovačič, učitelj pri Sv. Trojici v Slov. gor., 2.40 K; M. Kovačič, učiteljica, 2.40 K; Jos. Čuček, učitelj v Pečicah, 2 K; Šimen Ješovnik, nadučitelj v Št. Rupertu v Slov. gor., 4 K; Jos. Klemenčič, učitelj pri Sv. Trojici v Slov. gor., 2 K; P. pl. Renzenbergova, c. k. v. d. učiteljica v p. v Ljubljani, 5 K; učiteljska kandidatinja Mara Nitševa v Ljubljani, 2 K; ljudska šola pri S. Andražu v Slov. gor., 512.54 K; ljudska šola pri Sv. Marjeti pri Ptuj 924.71 K; ljudska šola v Narapljah, 462.99 K; ljudska šola na Polensaku, 691 K; ljudska šola pri Sv. Barbari v Haložah, 743 K;

## To in ono izza preteklih dni.

X.

Mojo serijo spominov sem nameraval prekiniti dotlej, da napočijo spet boljši, normalni časi. A ker bi tega morebiti niti ne dočakal, hočem jo tu in tam še nadaljevati, ako Vam drago. Sicer mi je to težavno. V sedanosti radi živimo ob spominih, a teh vsekdar izražati — ne smemo. In ravno to mi povzročuje težkoče ob tem spisovanju. Marsikaj bi lahko povedal, kar bi drastično osvetlilo razmere, v katerih je bilo pred leti nam učiteljem živeti in boriti se. Pa kaj; vsaj tudi danes ni mnogo bolje... Zato pa raje k čemu drugemu.

Najraje se zamislim v čase zborovanj naših društev in drugih organizacijskih shodov. Ne bodem tu povdarjal velike važnosti, ki jo imajo naša društva, niti ne bodem omenjal dalekosežnega njih pomena za povzdigo našega ugleda, zlasti v socialnem oziru. Ob vojnem hrušču molčé muze, a tudi zborovanj naših ni, pač zaradi lahko umljivih ozirov. Zato se pa lahko malo pomudimo pri enem takih sestankov pred leti. —

Bilo je 1888. leta spomladi enkrat. Tačas je v znamenitem kraju naše Slove-

nije imelo svoje zborovanje eno najuglednejših slovenskih učiteljskih društev. Skoraj polnoštevilno so došli člani k temu sestanku, pa tudi imenitnih gostov ni manjkalo. Vzpored se je izvršil povsem redno, parlamentarno in zadovoljivo. Po izvršenem dnevnem redu je sledil neoficielni del, — skupni obed. Niti eden zborovalcev ni izostal, vsi so se znašli ob krasno opremljenem omizju... Prično se je obilnatne napitnice in sledile so tudi — druge. Izmed slednjih sem si notiral eno. Naj jo podam po svojih beležkah. Sermon se je glasil prilično tako-le:

»Dragi tovariši! Mile tovarišice! Cenjeni gostje! Sešli smo se danes tu v prijaznem N., da se malo razgovorimo, poučimo in — razveselimo. Zadnje posebno naglašam. Kot po solncu izsušena zemlja nujno potrebuje okrepčevalne moč, tako hrepeni po napornem delu izmučen učitelj tudi po razvedrilu. To ga spet osveži in okrepi, in s tem večjo vremo se loti potem spet svojega zvanja. — Gospoda, kar me ob današnjem sestanku najbolj veseli, je to, da je našo družbo počastilo tolikanj gostov iz raznih slojev naše javnosti s svojo navzočnostjo. To dejstvo kaže, da se nas učitelje jame uvaževati kot činitelja, ki stori svojo dolžnost — da še več! — tudi izven šole. Upam, da mi ne bode očitati prenapetosti ali celó domišljavosti, ako tu izjavim, da je ljudski učitelj danes tako vsestransko odvažen delavec v slovenski

naši domovini, da bi ga ta absolutno ne mogla več pogrešati. Ako bi odreklo naše učiteljstvo svojemu narodu sopomoč pri raznih njegovih poslih, nastala bi opasna stagnacija vsepovsod... Da ste pa cenjeni gg. gostje nas danes toli številno počastili, spričuje, da priznavate naše izvenšolsko delo, da pa bodele tudi zastavili svoje sile na mero-dajnih mestih za zboljšanje gmotnega našega položaja, kadarkoli se vam bode nudila prilika v to. Le gmotno dobro podprti učitelji zamore veselo in učinkovito opravljati težak svoj posel v šoli, ter tudi prost svoj čas žrtvovati v prid svojega naroda. Da bi se to kmalu dogodilo širom ljubljene naše slovenske domovine! — V to ime povzdignem čašo, kličeč: Bog živi naše častite goste!« (Glasno pritrdjevanje.)

In preteklo je od tistih dob že blizu do 30 let... Pač se nam je malce med tem stanje zboljšalo, a nikakor tako, kakor je opravičeno upal citirani govornik. — Učiteljstvo je vedno upalo in upalo, delalo in delalo, a dočakalo je le — malo. Trpka usoda! In zdaj?! Kaj nas še doleti?? — Čakajmo....

XI.

»Steirischer Lehrerbund« je danes združba v sga štajerskega ljudskošolskega učiteljstva. Tvorita pa ta »Bund« nemški »Verband der deutschen Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark« ter slo-

venska »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«. Staj. »Lehrerbund« nastopa vselej kot zastopnik vesoljnega ljudskošolskega učiteljstva štajerskega kedar gre sploh za interese, ki se tičejo vseh učiteljev in učiteljic na Štajerskem ne glede na njih narodnost ali politično prepričanje. In to velja! — A da je prišlo do tega, ni bila kaj lahka stvar. Leta je trebalo v to trdga dela in marsikojih bojev. Jaz sam sem bil sobojevnik ob sestavi te organizacijske celote ter svedok marsikateri politični praski in hudi debati. Poseben odbor (Einigungsausschuss) je bil v svrhu zedinjenja štaj. učiteljstva permanenten ter je imel mnogo sej in posvetovanj, skoro vedno v dež. stolnem mestu Gradcu. To pa je stalo mnogo truda, časa, samozatajevanja in — denarja. A vstrajnost in konsekvantno stremljenje po nameravanem smotru premagata vse. Tako je bilo tudi ob tej snovitvi.

Često me obidejo reminiscence na to delo sklopljenja in zedinjenja (»Einigung«) štaj. učiteljstva. V že omenjenem tozadnem odboru so bili zastopani z večine nemški kolegi, ki so bili treznega mišljenja uvidljivi in spravljivi. A par je bilo poleg hudih zagrizencev, nedostopnih mirnim, stvarnim razpravam. Le slepa nacionalna strast jih je obvladala in zgolj iz sovraštva do slovanstva postajali sô včasih brez stvarnih vzrokov izzivajoči. Potemtakem je pač umljivo, da so take

\*) Vedno drago! Le nadaljujte s svojimi spomini, ki so prav zanimivi in jih vsakoo rad bere. (Prip. ured.)